

YTTRANDE
2021-01-07

Miljöprövningsdelegationen
Länsstyrelsen i Norrbottens län
971 86 Luleå
(norrboten@lansstyrelsen.se)

Diarienummer 551-15276-19

Vattenfall Vindkraft Sverige AB ansökan om tillstånd enligt miljöbalken att få anlägga och driva 58 vindkraftverk på höjder i anslutning till byn Käymjärvi i Pajala kommun

1 Sammanfattning

Vindkraften behövs i Sverige då vi är mitt inne i en enorm energiomställning, där kol och olja måste fasas ut. Samtidigt behöver vi el och energi. Lösningen är en kombination av minskad användning, energieffektivisering och utbyggnad av förnybar energi. För att klara omställningen behövs vindkraft i hela landet. Men det får inte ske på vilka villkor som helst.

Naturskyddsföreningen i Norrbottens län (fortsättningsvis NFN) anser att ansökan skall avvisas och således byggande av vindkraftparken ej skall medges främst med hänsyn till de kumulativa negativa effekterna för rennäringen som vindkraftparken bedöms få tillsammans med skogsavverkningarna inom samebyns område och gruvverksamheten i anslutning till Kaunisvaara. Skälet är vidare att ett unikt område med dokumenterade naturvärden ej ytterligare bör tillåtas förstöras.

2 Synpunkter över ansökan jämte MKB:n

Rent generellt kan konstateras att det är svårt att läsa detta nästan 1000 sidor långa aktstycke med en ursprunglig MKB, som har kompletterats med olika utredningar och svar på ställda frågor, och där själva ansökan inte i alla avseenden korresponderar med MKB:n och/eller tillkomna utredningar/rapporter.

Ansökningsområdets avgränsning

Det är positivt att ansökningsområdet har kunnat avgränsas och att uppenbara miljöhänsyn har tagits.

Naturvärdesinventering

Redovisade naturvärdesinventeringar, rapporter och PM håller vad NFN kan bedöma genom studium av handlingar hög kvalitet. NFN anser också att hänsyn till redovisade naturvärden i allt väsentligt har tagits med de åtgärder som nu redovisas i MKB: n. Undantag nedan.

Placering av verk i eller i nära anslutning till stoppområden

Åtagandena 1 och 2 i Kapitel D korresponderar ej särskilt väl med utritade verk och stoppområden i delområde 1(Sammalvaara) och 6 (Hoisiovaara), då verken ligger i eller i omedelbar anslutning till stoppområdena. De fyra (4) nordligaste verken ligger ju runt ett naturvärdesobjekt och risken är väl uppenbar att ingrepp kommer ske i detta naturvärdesobjekt och motsvarande gäller tre(3) verk på Hoisiovaara.

YTTRANDE
2021-01-07

Nära naturreservat - delområde 5 Sammakkovaara – och andra

I ansökan p 5.2 står *"Bland annat har följande delar av samråds- och utredningsområdet utgått:: De delar som ligger i eller nära naturreservat eller Natura 2000-områden....."*

Det tycker vi inte stämmer. På Sammakkovaara redovisas i de två (2) alternativen fem (5) eller sex (6) vindkraftverk.

Resultatet av denna placering på Sammakkovaara måste ju direkt riskera att motverka syftet med naturreservatet med samma namn öster därom : *"Syftet med naturreservatet är att bevara den biologiska mångfalden samt att vårda och bevara den värdefulla naturmiljön i området. Reservatets opåverkade karaktär med sin mosaik av våtmarker, skogsklädda moränholmar och sandåsar ska värnas, liksom områdets rika fågelliv. Reservatet syftar även till att stärka områdets naturkvalitéer. Inom ramen för dessa mål skall reservatet ge möjlighet till naturupplevelser, friluftsliv, vetenskaplig forskning samt traditionell hävd av våtmarker"*.

Opåverkat kan det väl absolut inte upplevas som, när 100 meter väster och söder om naturreservatet kanske 250 meter höga vindsnurror har placerats på intilliggande berg.

NFN kan alltså inte dela vad som framförs i MKB:n p 6.18.4 *" Etableringen av vindkraftparken strider inte mot någon reservatsföreskrift och bedöms inte påverka möjligheterna att uppnå syftet med naturreservatet."*

Om tillstånd för anläggning av vindkraftparken skulle ges, så menar NFN att detta område i vilket fall måste utgå då det helt saboterar syftet med naturreservatet. Därutöver finns Tervavuoma, Kursujärvi och Kursuniskanmaa naturreservat inom någon eller några kilometers närhet. Del av riksintresset Ainettivuoma tas i anspråk. Vindkraftparken är omgiven av naturreservat och betydelsefulla våtmarker. Den avsedda vindkraftparken är med dessa skyddsvärda områdens omedelbara närhet klart olämplig.

Fri placering

NFN anser att det är en klar nackdel (trots medgivanden i vissa tidigare prövningar), när de faktiska platserna för varje verk inte kan anges i ansökan.

Då "fri placering" söks är det uppenbart att, när placering med vald typ av verk verkligen skall ske, så kan nu definierade stopp- och vindkraftsfria områden inte till alla delar längre kanske ha sin giltighet. Därför bör avsedda platser redovisas.

Ledningsdragningar

Länsstyrelsen skrev i beslutet 2020-02-17 angående ledningsdragning om krav på kompletteringar till ansökan; *"Det innebär att den miljöpåverkan som ledningsdragningen medför ska beaktas i miljöbalkprövningen"*.

En "PM-Miljöpåverkan från anslutningsledning för Käymävaara vindkraftpark" har efter detta krav tillkommit i MKB: n.

Oklarheterna vad gäller ledningsdragningar för anslutningar till överliggande nät kvarstår dock. Nu lämnas i kompletteringen exempel på ledningsdragningar. Vi anser inte att beslut kan fattas på "exempel" eller "möjlig sträckning". Vi anser att Vattenfall tillsammans med avsedd(a) framtida ledningsägare måste klarlägga den exakta dragningen av ledningarna, så att miljökonsekvenserna till fullo dels skall kunna anges och dels granskas.

NFN kan inte finna att så har skett med "exempel".

YTTRANDE
2021-01-07

Slutsatsen i PM; *"Planerad markanvändning i form av skogsbruk och rennärning bedöms kunna fortgå utan större påverkan från föreslagen anslutningsledning"*. Vilka är samebyns synpunkter på nya elledningar? Ledningarna i dessa exempel går inte i sin helhet längs redan idag befintlig infrastruktur. Det är flera mil i "förslagen" som inte går längs nu befintliga vägar. På sida 8 (731) i PM står under bilden "föreslagen anslutningsledning till Storåsen vindkraftpark" är det här bara en kopiering från annan PM eller...? Vid en eventuell anslutning i riktning mot Svappavaara måste ju också det nu befintliga 20 kV nätet uppgraderas till 130kV längs betydande sträckor. NFN menar att slutsatser inte kan dras av denna utredning innan de faktiskt avsedda och planerade ledningsdragningarna har presenterats och trolig påverkan har granskats.

Samråd med samebyn och rennäringsanalys

Samråd har skett med samebyn i maj 2016 och februari 2017. Därefter har samebyn fått medverka i framtagandet av Rennäringsanalysen under våren 2018 samt vintern och hösten 2019. I kapitel 5 anges särskilt att *"Texten i det kapitlet har granskats och godkänts av Muonio sameby"*. Det framgår inte av övriga kapitel varför frågan inställer sig – har texten granskats och godkänts av samebyn?

Det förefaller lite märkligt att analysen helt förbigår det faktum att gruvan i Kaunisvaara har återstartats. Tid att analysera återstartens konsekvenser för rennärigen borde ju ha funnits under år 2020.

Rennäringsanalysen blir därför inaktuell, då den inte beskriver förhållandena efter gruvans återstart. Av p 6.6 framgår ju att *"När Kaunisvaara gruva (nu Kaunis Iron) senast var under uppbyggnad och i produktion, orsakade gruvverksamheten stora effekter på renarnas beteende inom samebyns betesmarker:"* Det står ju även *"Gruvan vid Kaunisvaara har återstartats under sommaren 2018 (strax efter kalvmärkningen), vilket innebär att samebyn ännu inte har hunnit se vilken eventuell påverkan som gruvan har på samebyns rennärning efter återuppstarten"*. Av konsekvensanalysen borde således förhållandet att gruvan har återstartats och är i drift ha framgått.

Under p 12.5.1.4 Gruvverksamhet konstateras tidigare störningar och att gruvan nu är återstartad men ingenting sägs om erfarenheterna av den återstartade gruvan? Tabellen i sammanfattningen (p 12.6) blir därför enligt NFN missvisande.

Är det verkligen samebyns samlade uppfattning att konsekvenserna för rennärigen i Muonio sameby är *"liten negativ konsekvens"* till *"potentiellt måttlig negativ konsekvens"*?

Konsekvenserna av nya kraftledningar i östlig och/eller västlig riktning redovisas inte heller, vilket är en följd av att dessa "exempel" först nu har infogats i ansökan och ingår i MKB: n.

Den kumulativa negativa effekten förstärks även av skogsbolagens i analysen redovisade ointresse för samverkan och dialog med samebyn samt skogsavverkningar som starkt missgynnar rennärigen.

Rennäringsanalysen blir med redovisade brister ofullständig och ej rättvisande enligt vår bedömning.

Åtaganden

I Kapitel D "Förteckning av åtaganden" kan NFN under "7.Rennärning" och anläggningsfasen inte återfinna vad som anges i själva ansökan under "6.1 Förslag

YTTRANDE
2021-01-07

till villkor” och där punkten 3 om begränsning av anläggningsarbeten i två delområden under perioden 1 maj – 20 juni respektive 1 maj – 20 juli. Kapitel D i MKB:n korresponderar inte med p.6 i ansökan. Borde så inte vara fallet?

På motsvarande sätt kan NFN konstatera att i kapitel D avviker åtagandet nr 92 under Fåglar mot svaret avseende artskydd (p 2.4.2 i kompletteringen 2020-11-06) där det står; ”*Inom 500 meter från spelplatser som bedömts hysa högt respektive påtagligt värde kommer anläggningsarbete helt undvikas under perioden 15 april- 25 maj vilken innefattar den s.k. ”hönveckan” då de flesta parningar infaller.*”

Miljöeffekter och annan påverkan på motstående intressen

I ansökan under punkt 7.2. Rennäring är sammanfattningen:

”Sammantaget bedöms påverkan på rennäringsgrunden bli liten. Det bedöms inte finnas risk för att vindkraftsparken påtagligt försvårar rennäringsgrunden.”

7.7 Kumulativa påverkan (i ansökan) hänvisar vidare till MKB:n 6.20 som bara definierar vad additiva, synergistiska eller motverkande effekter är.

Men i Rennäringsanalysen under p. 8 står:

”Kumulativa effekter kan uppstå genom samverkan med andra tidigare, nutida eller framtida aktiviteter vilket bör beaktas i rennäringsanalysen.

Samebyn bedömer att största kumulativa effekten av vindkraftsparken, är omstarten av verksamheten i Kaunisvaara-gruvan, ca 13 km öster om toppen av Käymävaara”.

Gruvan har omstartats. Ansökan och rennäringsanalysen i MKB:n hänger uppenbarligen inte ihop.

NFN kan således inte dela uppfattningen i ansökan om liten påverkan på renskötseln då den kumulativa effekten inte tillräckligt har beaktats och erfarenheterna från återstarten av gruvan i Kaunisvaara helt har negligerats.

Påverkan på besöksnäringen

I den komplettering till MKB:n avseende påverkan på besöksnäringen som länsstyrelsen beslöt 2020 - 02-17 står; ”*Bolaget ska komplettera ansökan med en redovisning av vilka konsekvenserna blir för den besöksnäring som berörs av sökt verksamhet.”* (anm. vår understrykning) Vattenfall har valt att dels låta presentera en konsultrapport med ”Samhällsekonomisk kalkyl” och dels en konsultrapport om ”Turismnäring i en vindkraftspark” samt därefter sammanfatta resultaten. Vattenfall har självpåtagat valt att i dessa rapporter även medta Selkävaara, som vad vi kan se inte har varit efterfrågat eller ingår i sökt verksamhet.

Konsultrapport - Samhällsekonomisk kalkyl

De redovisade kalkylerna är ju enastående för de två vindkraftsparkerna Käymävaara och Selkävaara (ej efterfrågad och någon ansökan finns ännu inte). Dessa två anläggningar presenteras tillsammans ge 948 Mkr och 2194 årsarbeten varav regionalt 532 Mkr och 1517 årsarbeten. Det anges ett antal parametrar för redovisade beräkningar, men inte underlag för kvantifierbara antal i någon form. Ca 40 % av 948 Mkr beräknas tillföras Pajala kommun! Det är 379,2 Mkr på 40 år=knappt 10 Mkr/år under 40 år vid två vindkraftsparker Beräkningar baseras på insamlade ”indata”. Vilka indata? då inga presenteras. Tabeller och bilder avlöser varandra, men något reellt underlag för beräkningar kan svårligen upptäckas.

Drift och underhåll beräknas årligen under 30 år generera 14,3 miljoner kronor och 35 årsarbeten.

YTTRANDE
2021-01-07

De teoretiska modeller utan redovisat underlag, som har använts för beräkningarna, hade möjligen blivit trovärdiga om de hade redovisat faktiska och kontrollerbara siffror från redan byggda vindkraftparker. Det finns ju två i den omedelbara närheten som hade kunnat nyttjas – Lehtirova och Maevaara.

Vad har dessa vindkraftparker generat för samhällsekonomiska resultat?

De enda konkreta exempel vi har kunnat återfinna redovisas i MKB:n p 6.5.2 där det redovisas "beräknade" årsarbeten för två (2) etableringar på vardera 85 MW om 278 årsarbeten under fem (5) år respektive 375 årsarbeten under byggtiden (tiden framgår ej). Mindre än 40% uppges vara regional arbetskraft. Vad gäller driften finns inte här heller några uppgifter.

I Bilaga C Teknisk beskrivning redovisar Vattenfall personalbehov vid en anläggning om 40 verk under driftfas med 1+ 6 tekniker samt att den tekniska utvecklingen går mot minskade personalbehov. Det är ganska långt ifrån konsultrapportens "fantasisiffror".

Det måste vara självklart att om tillstånd för den sökta vindkraftparken ges nu och i ett senare skede även för den ännu inte sökta vindkraftsparken Selkävaara, så kommer framförallt förberedelser, etablering och uppförande att generera inkomster även till lokala näringsidkare och entreprenörer. Hur stora ekonomiska värden som realistiskt kommer att genereras i Pajala kommun går med modellerna inte att påvisa. Den redovisade analysen i bilagan är enligt NFN ej kvalitetssäkrad eller ekonomiskt spårbar, varför vi ställer oss mycket tveksamma till om den har något som helst värde.

Konsultrapport - Turismnäringen i en vindkraftpark

Bara rubriken ger funderingar. Vem vill som turist i den lappländska "vildmarken" besöka en vindkraftpark? Enligt de intervjuade vill besökarna uppleva "orörd vildmark" och norrskan.

Forskningsfrågorna har varit; Konsekvenser av vindkraftsparken, hinder för parken och på vilka sätt skulle Vattenfall kunna underlätta för besöksnäringen. En tämligen lång inledning om etik, semistrukturerade intervjuer och *transkribering & kodning*? skall leda fram till resultat.

Några svar på frågeställningarna finns dock inte sammanställda.

Rapportens utmynnar i att företagen, som är verksamma i besöksnäringen, är mycket skeptiska till vindkraftparken, till upplevd jävssituation i Pajala kommun samt att dialog och samtal inför en eventuell vindkraftsetablering är eftersatt och mycket angelägen. De 11 sidorna kan sammanfattas till att besöksnäringens företrädare är mycket skeptiska och negativa till vindkraftsparken. De anser vidare att det finns företrädare för kommunen som är jäviga och så saknar de tillräcklig dialog i frågan.

Vattenfall Rapport - Konsekvenser av vindkraft i Käymävaara och Selkävaara för besöksnäringen i Pajala kommun.

"Rapporten skall utgöra en kvalitativ samhällsekonomisk konsekvensanalys av två skilda verksamheter - energiproduktion och besöksnäring - samt vilken betydelse och vilka konsekvenser dessa har för samhällsekonomin i Pajala kommun, Norrbottens län och Sverige."

I inledningen konstateras "Att genomföra en heltäckande samhällsekonomisk analys av denna fråga är inte möjligt på grund av databrist över kostnader och nyttor från besöksnäringen, liksom avsaknad av tidigare empiri." Om just heltäckning inte kan nås vilken täckning har då den här analysen?

YTTRANDE
2021-01-07

Energiproduktion ställs ändå mot besöksnäring. En uppenbar målkonflikt föreligger således. Målkonflikten sägs skall lösas genom kompromisslösningar och anpassningar. Vattenfall drar slutsatsen att besöksnäringen som helhet inte gynnas av att vara motstående till utvinning av naturresurser, oavsett om det handlar om gruvdrift, skogsbruk, vatten- eller vindkraft.

Presenterade slutsatser baseras sedan i allt väsentligt på Byströms avhandling och effekterna av Malmbanans tillkomst samt resultaten längs två vägriktningar.

Analysens slutsatser;

Oron för att vindkraft kommer ge upphov till en kraftigt negativ påverkan på de flesta upplevelsebaserade besöksnäringföretagen finns det inget vetenskapligt eller på annat sätt säkerställt stöd för, menar Vattenfall. Däremot är det mycket osäkert vad Covid 19 på sikt kommer att medföra i form av negativa konsekvenser. Målkonflikten bör därför lösas med dialog och förhandlingar mellan parterna.

NFN anser att rapporten är ett exempel på nedvärdering av en annan närings värdegrund och betydelse. Dessutom undergrävs ju slutsatserna genom rapportens inledning om databrist.

NFN kan inte heller finna exemplen på Vattenfalls kompromissförslag eller anpassning. Parterna som genom dialog och förhandling skall försöka nå en lösning i målkonflikten borde väl vara Vattenfall respektive besöksnäringen, men det tycks bara vara besöksnäringen som skall inse realiteterna och acceptera vindkraft-parkernas tillkomst.

Är manne Vattenfalls förslag till kompromiss att "bara" en av de två vindkraftsparkerna skall anläggas nämligen Selkävaara?

Siktanalyser och fotomontage

De redovisade analyserna leder entydigt till slutsatsen, att den nu rådande landskapsbilden, även på mycket långa håll totalt kommer att förändras. Det nu unika myr- och skogsområdet med dokumenterade naturvärden mellan Kangos och Kaunisvaara kommer helt att förändras och domineras av de 250 m höga vindkraftstornen och det under hela tiden för vindkraftsparkens livslängd.

Avslutande reflektion

Naturskyddsföreningen har tidigare presenterat en vision för hur Sverige kan få ett hållbart energisystem till 2040. Grundpelaren i omställningen är energieffektivisering, men trots det kommer elanvändningen att öka allteftersom fossila bränslen ersätts med el i industrin och transportsektorn. Vindkraften är hållbar och konkurrenskraftig och naturskyddsföreningen anser därför att den bör öka men inte på vilka villkor som helst. Vindkraft skall inte tillåtas i skyddade områden eller i områden med höga naturvärden. Stor hänsyn till djurlivet måste tas och en hänsynsfull lokalisering för att minimera skador på ekosystemet skall ske.

För Norrbottens del menar vi vidare att ett särskilt ansvar finns att säkerställa rimliga förutsättningar för SAPMI och rennäringens fortsatta existens. Det går inte längre i absurdum att minska markerna för renbete. Vi måste vara överens om att det arv vi lämnar efter oss inte skall bestå av skövlade urskogar, som har ersatts med plantager, att det inte består av fler och fler stora oreparabla hål i marken där gruvor anlags och återställandet av förstörda vattendrag blir omöjligt, att det inte på alla berg finns vindkraftverk bara för att befolkningen är gles.

Energimyndigheten bedömde 2018, att ambitionen för havsplaneringsarbete borde vara, att möjliggöra för omkring 50 TWh havsbaserad vindkraft. Havs – och vattenmyndighetens nya långsiktiga plan för Sveriges hav lämnades till regeringen 2019-

YTTRANDE
2021-01-07

12-16. I planen har identifierats 23 – 31 TWh årlig produktion av havsbaserad vindkraft i södra delen av Bottenhavet. Trycket på att "allt" i den nya elproduktionen till stor del skall komma från vindkraft i norr borde minska, då det uppenbarligen finns förutsättningar till elproduktion genom vindkraft även i andra områden.

/Naturskyddsförening i Norrbottens Län

Ordförande
Marcus Lidström